

Експертні помилки у судово-експертній діяльності: поняття, причини та шляхи запобігання

Наталія Жила

науковий співробітник лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3535-5306>, e-mail: nataliazhila@gmail.com

Вікторія Гроховська

науковий співробітник лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3719-926X>, e-mail: viktoriagrohovskaya@gmail.com

Олена Чаплинська

провідний інженер лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8140-1628>, e-mail: e.chaplynskaya90@gmail.com

Досліджено сутність експертних помилок, їх причини та наслідки. Визначено об'єктивні й суб'єктивні чинники їх виникнення та окреслено основні напрями запобігання.

Ключові слова: експертна помилка; судова експертиза; доказування; кримінальний процес.

Expert Errors in Forensic Practice: Definition, Causes, and Preventive Measures

Nataliia Zhyla, Viktoriia Hrokhovska, Olena Chaplynska

The essence of expert errors, their causes, and consequences have been examined. Objective and subjective factors contributing to their occurrence have been identified, and the main directions for their prevention have been outlined.

Keywords: expert error; forensic examination; evidence; criminal procedure.

Судова експертиза — це важливий елемент кримінального судочинства, оскільки висновки експерта є одним з основних джерел доказів [1]. Його значення зумовлено об'єктивністю, повнотою, точністю та логічною узгодженістю проведеного дослідження. Водночас експертні помилки залишаються поширеним явищем, що негативно впливає на якість доказової бази й результати судового розгляду.

Узагальнення наукових підходів дає змогу визначити помилку в кримінальному процесі як невідповідність знань суб'єкта досліджуваному об'єкту, зумовлену недостатнім рівнем професійної підготовки, досвіду або особистісними характеристиками. Експертна помилка має ненавмисний характер і виявляється у вигляді неправильних висновків, зроблених у процесі експертного дослідження.

Причини експертних помилок поділяються на об'єктивні й суб'єктивні. До об'єктивних належать недосконалість або відсутність методик, користування несправним обладнанням, недостатність або неналежна якість матеріалів, наданих для дослідження [2]. Суб'єктивні причини пов'язані з особою експерта й полягають у недостатній професійній компетентності, браку досвіду, неувважності, недбалості, порушенні логіки дослідження, а також у впливі психоемоційного стану.

Особливе значення має якість вихідних даних. Неповнота, суперечливість або недостовірність матеріалів можуть призвести до формування помилкових висновків навіть за належного виконання експертом своїх обов'язків. Окрім того, важливу роль відіграють помилки, яких припустилися під час призначення експертизи, зокрема некоректне

формулювання питань, недостатність зразків або неналежна якість об'єктів дослідження [4].

Небезпека експертних помилок полягає в їхній здатності трансформуватися у слідчі й судові помилки, що може призвести до порушення прав людини, збільшення строків розслідування та формування негативної суспільної оцінки діяльності правоохоронної системи [5].

Запобігання експертним помилкам потребує комплексного підходу, зокрема: підвищення професійної компетентності

експертів, удосконалення методичного забезпечення, користування сучасними науковими досягненнями, дотримання процесуальних норм, а також забезпечення належної якості вихідних даних. Важливим є системний аналіз причин виникнення помилок і впровадження профілактичних заходів у практичну діяльність.

Отже, експертні помилки є об'єктивним явищем у судово-експертній діяльності, однак їх мінімізація є необхідною умовою забезпечення достовірності висновків експерта й ефективності правосуддя.

Перелік джерел посилання

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказ. Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
3. Абрамова В. М. Експертні помилки: сутність, генезис, шляхи подолання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 18 с.
4. Слінько С. В. Юридичні наслідки слідчих помилок. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2004. № 6. С. 78—84.
5. Дяков В. С. Гносеологічні передумови помилки в кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. 2016. № 4. Ч. 2. С. 201—207. URL: https://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2016/4_2016/part_2/37.pdf (дата звернення: 12.04.2026).